

НІМЕЦЬКЕ МІСТО В ЕПОХУ КОНФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ: ГОЛОВНІ НАПРЯМИ СОЦІАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Сергій Каріков

*кандидат історичних наук, доцент кафедри соціальних і гуманітарних
дисциплін Національного університету цивільного захисту України*

Процес конфесіоналізації в німецькому суспільстві розгортався у зв'язку з масштабними зрушеннями, які торкнулися всіх соціальних верств. Не стало винятком і міське населення. Зміни в його становищі, зумовлені перебігом подій Реформації, протягом XVI ст. поступово утверджувалися як постійні характеристики соціального життя німецьких міст.

Розкол християнської церковної організації, який дослідники характеризують як вихідну умову конфесіоналізації, став реальністю вже у 20-і рр. XVI ст. У 1521–1524 рр. революційні заворушення відбулися у 152 німецьких містах. Протягом цього руху відбулися глибокі зміни в соціальній сфері: звільнення цехів та гільдій від поборів на користь Римсько-Католицької Церкви, ліквідація розгалуженої церковної ієрархії, становлення «дешевої» бюргерської Церкви, активізація підприємництва й торгівлі. Життя міських християнських общин реформувалося відповідно до лютерівського вчення про загальне священство віруючих на принципах «спільної користі». Це дає змогу дослідникам визначати «бюргерську» (або ширше – «комунальну») Реформацію як важливий напрям загального реформаційного руху.

Відображенням активної участі німецьких міст як організованої сили в реформаційному русі стала вимога імперських станів щодо скликання німецького національного собору для вирішення церковних проблем, висунута в 1524 р. Її відкинення імператором Карлом V можна розглядати як вияв прагнення владних кіл силоміць зберегти церковну єдність. Однак із поширенням євангелічних ідей у міському середовищі політика заборон ставала все менш ефективною. Після поразки Селянської війни реформаційний рух у містах великою мірою виявився пов'язаним з політикою територіальної влади.

Для характеристики успіхів та невдач у запровадженні Реформації в німецьких містах доцільно визначити її вплив на взаємини між владними колами й бюргерством. В одних містах утвердження євангелізму не викликало масштабних соціальних зрушень: міська верхівка і широкі верстви населення тут виявилися солідарними у прагненні ліквідувати засилля Римсько-Католицької Церкви (міста південно-західної Німеччини). В інших випадках гасла Реформації надали підтримку прибічникам демократизації суспільно-політичного життя (Любек). У деяких центрах виникла ситуація т.зв. «мішаної релігійності» або біконфесійності – співіснування лютеранства та католицизму в межах одного міста (Аугсбург та низка інших імперських міст). Аугсбурзький релігійний мир 1555 р. підкреслив розбіжність між імперськими та феодално-залежними містами: якщо перші ставали суб'єктами конфесійних відносин, які самостійно визначали право віросповідання, то другі в цьому питанні підпорядковувалися територіальним правителям.

Отже, в умовах політичної роздробленості Німеччини бюргерство поступово втрачало роль провідної сили соціального розвитку. Міські общини у конфесійну добу не висували вимог об'єднання німецьких земель у єдину державу, прагнучи до покращення свого становища в межах існуючої суспільно-політичної системи й адміністративно-територіального устрою.